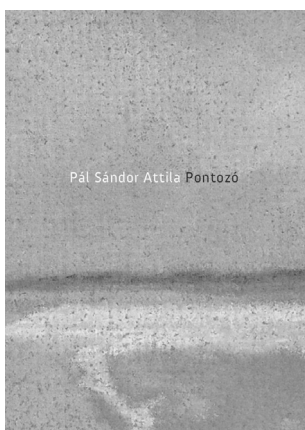

SZUTORISZ SZABOLCS BENCE

Egy családi legendárium feljegyzései

PÁL SÁNDOR ATTILA: PONTOZÓ

Pál Sándor Attila Pontozó

JAK-Prae.hu
Budapest, 2013

Pál Sándor Attila, a tavaly megjelent *Pontozó* című kötet szerzője, ahogyan azt az újabb első köteteseknél már megszokhattuk, jól ismeri az identitás utáni nyomozás technikáit. Tudja, hogyan kell besurranni a múlt záruló ajtaján, hogy még utoljára szemügyre vehesse azt, amin most – a felnőtté válás folyamatában – túllépni készül. Indulása egyszerre kényszerű és irigylésre méltóan ösztönös aktus a világ külső és lényge belső tereibe. Kényszerű abban az értelemben, hogy Pál Sándor Attila, mint nyilatkozataiból is kiderül, a dokumentálás, az elenyésző emlékek kimentésének célzatával ír. Feltérképezi szülőföldjét, a szanki tájat, nagyító alá helyezi a családi legendáriumot, és kalapba gyűjti a gyermekéveket, e reliktszerű életanyagait pedig intuitívan kitapogatott köhéziós kapcsokkal, egy jelenre reflektáló történetmesélés keretei között szervezi az identitáskeresés, vagy éppen -vesztés motívuma(i) köré.

Prózaszerű szövegei többnyire nosztalgikus felütéssel zavarják fel a szanki gyermekkor állóvizét, kijelölve mintegy a hiány territóriumát, amelybe a természeti képek, és a falusi élet ismétlődő mozdulatsorainak áramlása vezeti be az olvasót. Ezek a leírások azt tanúsítják, hogy Pál egy adekvát, bár csöndes megfigyelői attitűddel bír; visszahívott emlékei autentikusan teremtik meg a falusi miliőt, érzetei pedig időnként olyan szuggesztív nyelvi megoldásokkal párosulnak, amelyek jótékony hatással mitizálják az élőbeszédszerű elemekkel vegyülő történeteket. Pl.: „Az én harmadik nagyapám az Istent akarta/ lefényképezni, a régi Praktikájával a legváratlanabb helyeken és időpontokban beleexponált az arcomba vagy az égbe, és aztán a sötétkamrában imádkozott.” (*Kevert*) Innen pedig már csak egy ugrásra vannak azok a fikcióban kiteljesedett poémák, amelyek mágikus, és szerethetően önironikus hangvételüknek köszönhetően mesés árnyalattal vizionálják egy-egy magányos élet, vagy az eljövendő öreg-

”

kor remetenapjait. Ezek közé tartozik az *Erdész* című szerzemény, amelyről elmondható, hogy még a szándékolt bodori hatás ellenére is kellemesen harmonizál a kötet nyelvével: „Egyszer aztán egy vasárnap reggel a varrónő/ ébresztett, hogy esztendeje, három hónapja, és tizenegy napja/ alszom, és hogy menjek be a faluba, mert egy kisfiú belerepült a/ villanyvezetékbe és az agyoncsapta, és a falubeliek kérik, hogy vágjam ki a villanyoszlopot.” De az sem ritka, hogy egy generációkon átöröklődő elbeszélés (*Hideg; Barackfa*), egy gyűjtésből származó szentencia (*Templomkert*), vagy egy életrajzi átirat (*Fák*) elevenedik meg Pál tolmácsolásában, ezek azonban – néhány esetet kivéve, amelyek anekdotikus olvasatuk, vagy régies írásmódjuk miatt inkább csak hangulatfestő szövegekként vehetők számba – az emlékezés relativitásának problematikájába torkollanak. Pál gondolatai ugyanis gyakran forognak ekörül: hogyan őrződhetnek meg az emlékek akár egy individuális, akár egy kollektív, családi emlékezés szintjén. Nem lehet véletlen tehát, hogy *Biciklik* című versében a történetek generációváltások termékeként létrejövő narrációcseréjét említi meg – „elmeséltem nagyapám emlékeit, mint a sajátjaimat” –, hiszen erre vonatkozó módosulások figyelhetők meg az elbeszélés technikáját illetően is. Ezt a metanarratív kiszólást viszont nem kíséri más, hasonló gesztus, mi több, itt is hiába fejeződik ki egy bensőséges, családi kapcsolat megléte a versbeszélő és nagyapja között, mert ennek a fajta intimitásnak nincsen folytatása, a lírai én utolsó szavaival megvonja a feltárulkozást a szövegben szereplő hallgatójától: „Nem beszélek soha magamról, mondtam.” Közel megegyező passzivitás olvasható ki a *Felhők* című szöveg gondolatmenetéből, amely bár konzekvens marad, a mű kifutásában szinte egy, az emlékek megőrzése elleni retorikát folytat: „Talán/ nem is lényeges, hogy mi marad meg belőlem benned./ A pusztaszag, a tücsökzene és a tehénlepények korongjai,/ vagy egy meztlábás öregember a vetésben. Nyomot hagyni felesleges.” Jóllehet, a nyomtalanság érzetét kialakíthatja a hagyományból, a családi környezetből való kiszakíttottság élménye, valamint az emlékezet szubjektív variációinak végeláthatatlansága is, az emléknymok mellőzhetőségének gondolata mégis olyan erős végső kijelentés, amely elhomályosítja az értelmezés elkülönülő ösvényeit, és összezavarja az olvasót – a megszólaló mentalitása és a kötet eredeti intenciója egyszerűen nem keresztezik egymást ezen a ponton.

Nem jellemző viszont ez a fajta puhatalpúság a kötet többi darabjára. Nemcsak jelzőképpen kitaposott nyomok süppednek ugyanis a versekbe, de maga a séta is meghatározó motívumként strukturálja a szövegeket, így például amellet, hogy élőbbé teszi a tájázást, dinamikát adva ezzel a látkép általi emlékidézéseknek, a tudat szintjén válik a gyermeki létállapot utáni kutatás eszközévé. Erre rímelnék a *Ház* című vers tudatfolyamként hömpölygő sorai is, amelyek Pál régi családi házába kalauzolják az olvasót, ám annak belsejét mégsem a jelen állapotában láttatják, falai csupán fekete-fehér háttérét adják a kivetülő emlékek színes jeleneteinek, és e jelenetek plasztikus képisége az, ami rámutat: valójában nem egy szanki ház szobáiban, hanem a múlt labirintusában, az örvénylő emlékek ismerős-ismeretlen sétaterében járunk. Elmondható ugyanakkor az is, eltekintve most a szerkesztettség hiányától (erről még később szót ejtek), hogy a környezetére érzékeny Pál, aki számára a vidék, az otthon, és annak tárgyai mind emlékekkel zsúfolt gyűjtőmedencék, amelyekből meríteni képes, ebben a versében jut legközelebb az identitás körül kibontakozó problematikához. Úgy tűnik ugyanis, hogy bár sikeresen fürkészi gyermeki énjének tükröződéseit, felnőtt *önmagát* az időbeli disztancia híján képtelen meghatározni: „[...]lefekszem a/ szobámba és alszom, hogyan változnak a kisautóim/ könyvekké, apu és anyu már nem takarnak be, öcsém/ a má-

sik szobába, vele sem beszélgethetek, holnap/ nincs ovi, én tanítok, de az kicsoda”. Erre a citátumra ráolvasva válik aztán interpretálhatóvá a *Séta (3)* című vers önazonosság hiányára utaló sora is, amelyben a falu mögött sétáló férfi nem ismer rá elhagyott lábnyomaira: „Csak saját nyomai látszottak a porban, de/ olyan volt, mintha nem az övéi lennének.” Mindazonáltal ennek, a korábbi versek E/1-ű elbeszélőjét megtestesítő figurának az önmagával való meghasonlása mint identitás-vesztés értelmeződhet, amennyiben számolunk azzal, hogy a kötet saját koncepciója szerint is a gyermeki *én* esszenciális megismerését, megőrzését priorizálja. Az előző példa mintájára a *Mezítláb* című poémában szintén szerepel lenyomat, érdekes módon azonban ez a jelölő pont az ellenkező irányba, tehát a fikcióba mutat, ismétlen játékba hozva a történetmesélés olyan építőelemeit, mint az űr, vagy a galaxisok, újraidézve mintegy a magány légüres tereit: „Az őserdőkertű ház előtt jól/ ismert mozdulattal kanyarodott ki az útra a fenyők/ alatt, a cipőtalpa mintája úgy maradt a poros földön,/ mint egy asztronautáé.”

Első kötetről lévén szó, nem okozhat meglepetést, hogy az olvasó belefuthat bizonyos szerzői hibákba. Felesleges volna azonban számszerűsíteni ezeket, hiszen olyan nyelvhelyességi baklövésekről van szó, amelyeket Pál visszafogott megszólalása nem tetéz, és ha meg is rongálják helyenként a versélményt, olyan emlékezetes sorok egyenlítki ki ennek a „szelíd” célkitűzésű kötetnek a színvonalát, mint például a következő: „Szeretem a ködöt, ahogy hajnalban leereszkedik, mint nagymamák kibontott kontya.” (*Apó*) Tény viszont, hogy Pálnak az elkövetkezőkben mindenképpen több időt kell fordítania ezeknek a hibáknak a kiszűrésére, ily módon javulást produkálva például a kihagyásos szerkezetek használatában, ellipszisei ugyanis olykor nemcsak hogy funkciójukat nem fejtik ki, de az általuk hibásan megjelölt szóelemig visszamenőleg rombolják le mondatainak értelmét.

Összességében Pál Sándor Attila *Pontozója* egy szépen megkoreografált kötet, amelyben az eltérő hőfokon megedzett darabok együttállása meghozta gyümölcsét: egy gyermeken őszinte szemből nyíló kilátás a családra, szülőfalura, annak erdőire és legelőire, és nem utolsósorban az emlékek kútmélyére, ahová lepillantva a jelen leginkább egy homályos tükörképnek tetszik. Pál debütálása egy magával ragadó séta a gyermekkori magházaiban, és mostantól szívesen tarthatunk vele.